

Projecte: Escriure sense llaços

ÍNDEX

1. Consideracions prèvies
2. Justificació del projecte
3. Característiques de la lletra lligada i la lletra d'impresca
4. Treball previ
5. Desenvolupament
 - 5.1. Introducció de les lletres d'impresca
 - 5.2. Situació de les lletres en la pauta Montessori
 - 5.3. Fonts utilitzades
 - 5.4. Característiques de les lletres
 - 5.5. Recursos
 - 5.6. Calendari d'implantació
6. Avaluació del projecte
7. Bibliografia i webgrafia

1. CONSIDERACIONS PRÈVIES

El curs 23-24 van arribar al centre nous mestres definitius i d'altres que comptaven amb la possibilitat de ser-ho.

Partint de l'experiència personal d'una companya i de les inquietuds per actualitzar i millorar els mètodes i pràctiques educatives del professorat d'infantil i 1r cicle de primària, es va aprovar el projecte per aprendre la lectoescriptura en lletra d'impremta a partir del curs 24-25, eliminant la lletra lligada.

El tema havia estat tractat cursos enrere entre el professorat de 1r cicle, algunes mestres de les quals actualment ja estan jubilades, sense arribar a cap consens.

-Diagnòstic inicial

Les mestres d'infantil expliquen les dificultats amb què es troben diversos alumnes per aprendre i reproduir la lletra lligada, hi ha xiquets i xiquetes que madurativament no estan preparats per aprendre-ho en 5 anys d'infantil.

A 1r cicle es comenta que hi ha dificultats també amb la lletra lligada, en molts casos és il·legible, i també es confonen lletres com la E o la L si les mides no són les adequades.

-Definició d'objectius

(Què pretenem aconseguir amb la implementació de la lletra d'impremta com a base de l'aprenentatge de la lectoescriptura?)

Objectiu principal:

-Facilitar a l'alumnat l'aprenentatge de la lletra com a base de la lectoescriptura.

Objectius secundaris:

- Millorar la motivació i l'autoestima de l'alumnat.
- Economitzar el temps en el procés lectoescriptor.
- Millorar la llegibilitat dels textos de l'alumnat al llarg de la seua escolarització.
- Adequar-se al context social actual.

-Participació de la comunitat educativa

Àmbit docents: els docents involucrats directament en el projecte són els mestres de 5 anys i els de 1r de primària, seguit de la resta de docents d'infantil (en qui recau el treball previ) i dels docents de 2n de primària, que agafen el relleu del curs anterior, per últim, la resta de docents del claustre que han de ser sabedors del procés per tal fer-ne un seguiment, propostes de millora, avaluació dels resultats i les correccions necessàries en cas de desviacions del traç.

Àmbit alumnat: hem de recollir la perspectiva i l'opinió de l'alumnat per conèixer l'impacte que el projecte té en el seu procés lectoescriptor i en el desenvolupament de la seua autoestima.

Àmbit famílies: informar a les famílies perquè siguen sabedores de la realitat pedagògica del centre i perquè donen suport al canvi i compreguen els seus beneficis.

-Recursos

Per tal de posar en pràctica el projecte s'han d'adquirir nous materials educatius manipulatius en lletra d'impremta (abecedariis mòbils), fer el canvi de lletra als materials digitals actuals, incorporar la retolació dels espais d'infantil en lletra d'impremta, actualitzar les biblioteques d'aula, sobretot en les aules d'infantil, amb llibres en lletra d'impremta, en definitiva, crear un entorn visual ric per estimular l'aprenentatge i evitar

confusions amb la lligada, sobretot en el primer període d'adquisició d'aquesta lletra.

-Capacitació docent

Establir formacions o cicles pedagògics per recolzar el professorat durant els primers cursos de la implementació del projecte. És important crear espais on el professorat pugui expressar les seues inquietuds i opinions i compartir les experiències amb el projecte per tal de fer els canvis o modificacions necessaris.

-Avaluació

Al finalitzar cada curs durant les primeres fases de la implementació cal realitzar una avaluació del procés amb les seues corresponents propostes de millora.

2. JUSTIFICACIÓ: EL PERQUÈ DEL CANVI

-Economitzar el temps

Ens trobem tres tipus de lletres diferents en tres cursos: majúscula en infantil 5 anys, al final del qual se sol introduir les correspondències en lletra lligada, que continua a 1r, en segon trimestre del qual comença a aparèixer la lletra d'impremta, que és la que continua en els materials pedagògics al llarg de l'escolarització. Per tant la presència de la lletra lligada és molt breu als materials pedagògics.

Infantil 5		1r primària		2n primària
MAJÚSCULA	LLI	GADA	IMPREM	TA

-Facilitar l'aprenentatge

Segons Rosamary Sassoon (2008) el desenvolupament psicomotor dels xiquets en aquestes edats no està prou desenvolupat per a realitzar els traços complexos que conformen la lletra lligada. En canvi, les lletres d'impremta es formen per la combinació de redones i pals.

Diversos estudis i associacions de dislèxia assenyalen les tipografies més adequades per als xiquets amb dificultats de lectura, totes elles amb lletra d'impremta.

-Adaptar-se al context actual

La lletra lligada no té cap presència en l'entorn proper dels xiquets. La retolació urbana, el teclat dels aparells electrònics, els rètols dels establiments i fins i tot als paquets de cereals o galetes, totes les paraules estan escrites en lletra d'impremta o majúscula.

-Tret cultural més que pedagògic

Als països anglosaxons el procés lectoescriptor es fa en lletra d'impremta, de fet al Regne Unit la corrent Montessori es basa en aquesta tipologia de lletra. Per contra en Espanya, en la majoria de les escoles, el procés es fonamenta en la lletra lligada, tot i que no sempre ha estat així, ja que a finals del segle XIX i principis del segle XX les cartilles de lectura espanyoles estaven fetes en lletra d'impremta, segurament perquè resultava més fàcil d'imprimir que amb lletra lligada. No va ser fins el 1933 que trobem la d'Ezequiel Solana, que combinava les dues lletres (mi mamá me mima).

-Implementar els resultats d'investigacions recents

El 2016 es va publicar una tesis doctoral anomenada "Estudio comparativo sobre la influencia de los tipos de letra utilizados en el material de lectura en niños con dislexia", de Mª Fernanda del Real, en el qual, a més del seu propi estudi, enumera els resultats més destacats i significatius d'investigacions anteriors, entre els quals es troben afirmacions com que "les formes de les lletres poden influir en l'aprenentatge de la lectura dels xiquets" (Wilkins, 2009).

Per a l'elaboració de la seua investigació, del Real va crear juntament amb Urós, dissenyador gràfic i creador de la lletra Memima, utilitzada per l'editorial Barcanova majorment a Catalunya, una tipografia anomenada Dyxi, formada a partir de dos tipus de lletres existents. El resultat de la seua tesis és que determinats tipus de lletres beneficien la llegibilitat de l'alumnat amb dislèxia sense afectar la llegibilitat d'aquells que no la presenten. Tots els tipus de lletres utilitzats en la investigació són d'impremta.

Rosamary Sassoon, anomenada anteriorment, va passar dos anys analitzant tipografies fins aconseguir un tipus de lletra que afavorira als xiquets i xiquetes amb dificultats per a la lectura. Aquesta tipografia anomenada Sassoon és la que actualment està present al 85% dels materials pedagògics del Regne Unit.

Majchrzak, 2004, afirma que "la importància de l'acte de llegir i escriure es basa en el desenvolupament d'habilitats intel·lectuals, i no en habilitats manuals o artesanals", en relació amb l'acte d'escriure lligada o impremta.

L'any 2015 el Consell Nacional d'Educació de Finlàndia, un dels sistemes educatius referents en Europa, va publicar unes recomanacions amb un nou alfabet (d'impremta) per utilitzar a les escoles amb l'objectiu d'agilitzar l'escriptura a mà, afirmant que *"quan s'escriu ràpid, les lletres es poden unir lliurement, sense que siga necessari ensenyar-ho específicament amb la cal·ligrafia"*.

3. CARACTERÍSTIQUES DE LA LLETRA L·LIGADA I IMPREMTA

	Beneficis	Inconvenients
Lletra l·ligada	-Desenvolupament de la motricitat fina. -És fluïda. -Hi ha menys errades per lletres mirall.	-Més difícil d'aprendre i d'executar. -No és visible a l'entorn. -Pot haver confusió de lletres si no es mantenen les mides.
Lletra d'impremta	-Més fàcil d'aprendre. -Facilita un traç més nítid. -Està més present al context social actual i a l'entorn proper de l'alumnat. -Més adequada per a l'alumnat amb dificultats.	-Pot haver confusió de lletres si no es mantenen les mides. -Errades en la separació de les paraules.

4. TREBALL PREVI

-*Motricitat fina*: contribueix al desenvolupament de la pinça manual. És important que els xiquets i xiquetes adquirisquen una bona prensió del llapis (manera en què s'agafa) i una correcta pressió dels dits.

Infantil 3 anys: fer transvasaments, posar pinces,

Infantil 4 anys: fer collarets, fer transvasaments, obrir i tancar, posar pinces, atornillar i desatornillar

Infantil 5 anys: cosir, obrir i tancar, lligar i deslligar, jocs de cartes,

Tots els cursos: plastilina, trencaclosques, pegar gomets, esgarrar i fer boletes de paper, fer construccions, insertar objectes.

-*Traç*: per tal d'interioritzar la forma de les lletres es treballa un traç diferent i/o acumulatiu a cada curs. Aquests exercicis s'inicien amb mides grans, per a poc a poc passar a traços més xicotets:

3 anys: pal vertical, horitzontal,

4 anys: vertical, horitzontal, diagonal i cercle

5 anys: vertical, horitzontal, diagonal, cercle i arcs

-*Consciència fonològica*: facilita la identificació del grafema amb el so corresponent. Treballem partint del nom propi (so i gest) i síl·labes. La millor manera és treballar els sons i el llenguatge oral, evitant el llenguatge escrit.

3 anys: vocabulari, memòria auditiva, nom de manera visual.

4 anys: caixa de sons, paraules que comencen per un so, paraules que contenen una lletra/ so determinat, picar síl·labes amb les mans, cercles fonològics, lletreig amb sons, fonema-grafia lletres majúscules rimes, comencen i acaben, gest-fonema.

5 anys: paraules que comencen per un so/lletra determinat, paraules que contenen una lletra/ so determinat, picar síl·labes amb les mans, cercles fonològics, rimes, lletreig amb sons, augmentar vocabulari, presentar la lletra d'impresca, gest-fonema.

Tots els cursos: relació so/signe gestual-imatge (PRI), cançons, lectura d'imatges.

5. DESENVOLUPAMENT

-Introducció de les lletres impremta

Els xiquets en 3 anys treballen de manera oral, sense representació gràfica de les lletres.

Les lletres majúscules s'introdueixen al 2n trimestre de 4 anys.

L'aprenentatge de les lletres minúscules es fa, a partir de 5 anys, presentant la majúscula i la minúscula com la mateixa lletra amb dues formes, de manera visual. Aquests continguts seran uns mínims i s'adaptaran a les necessitats de l'alumnat.

Conte "Les lletres del caminet".

-Situació de les lletres en la pauta Montessori.

1. Lletres que "toquen a dalt": girafa.

b d f h k l t

2. Lletres que van "pel caminet del mig": gallina.

a c e i m n o r s u v w x z

3. Lletres que "toquen a baix": mico

g j p q y

-Fonts utilitzades:

-En word: century gothic

-En Instagram: poppins, glacial indifference, kg primary, aquesta té diverses variants: puntejada, amb pauta incorporada o negreta.

-Característiques de les lletres.

Les lletres impresa es formen amb cercles, pals i arc.

Lletres amb cercles i pals

a b o d p g q

Lletres amb arcs

c m n h u e s

Lletres amb pals

f i j k l t v w x y z r

A la lletra q li farem palet a baix per diferenciar-la de la p.

La correspondència de la B i la b la farem llevant una panxa a la majúscula.

De la D a la d: és una lletra tramposa, que enganya, ja que la panxa va en direccions oposades.

-Recursos

El caminet de les lletres: conte per introduir els tres tipus de lletres: girafa, gallina i mico.

-Calendari d'implantació

Curs / Grup	5 anys	1r	2n
25-26	Introducció de les lletres minúscules en impremta de manera visual.		
26-27	Introducció de les lletres minúscules en impremta de manera visual.	Lectoescritura en lletra d'impremta. Mida de les lletres i separació de paraules.	
27-28	Introducció de les lletres minúscules en impremta de manera visual.	Lectoescritura en lletra d'impremta. Mida de les lletres i separació de paraules.	Lectoescritura en lletra d'impremta. Mida de les lletres i separació de paraules.

El curs 24-25 arranca el projecte. El cursos de 3 i 4 anys començaran amb les activitats de treball previ establertes.

En 5 anys introduiran les lletres de manera visual i al 3r trimestre començaran a treballar-les.

El curs 25-26 serà la primera promoció de 1r de primària, que continuarà el treball començat el curs anterior en 5 anys. Es treballarà la lectoescriptura en lletra d'impremta, la forma i mida de les lletres i la separació de paraules

És important que aquest últim aspecte es recorde en tots els cursos per tal que no hi hagen desviacions del traç.

6. AVALUACIÓ DEL PROJECTE

QÜESTIONARI D'AVAUACIÓ

Aquest qüestionari està dissenyat per recollir informació sobre l'efectivitat del projecte i la satisfacció dels participants.

CURS:

GRUP

Puntúa cada pregunta de l'1 al 5, on l'1 és gens i el 5 és molt.

PREGUNTES	RATING SCALE:				
	1	2	3	4	5
Consideres que és un projecte útil i amb beneficis?	☐	☐	☐	☐	☐
Has tingut la suficient informació inicial per dur-lo a terme?	☐	☐	☐	☐	☐
El projecte t'ha resultat fàcil d'aplicar?	☐	☐	☐	☐	☐
Consideres que el projecte ha tingut un impacte positiu en l'alumnat?	☐	☐	☐	☐	☐
Creus que l'alumnat ha après més fàcilment la lletra?	☐	☐	☐	☐	☐
S'han aconseguit els objectius del projecte?	☐	☐	☐	☐	☐

COMENTARIS

7. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

<https://www.criarconsentidocomun.com/letra-imprenta-letra-ligada-aprender-ninos/>

<https://www.serpadres.es/educacion/43464.html>

<https://www.educaciontrespuntocero.com/noticias/finlandia-adios-caligrafia/>

<https://madrid.fi/nuevo-alfabeto-en-finlandia>

<https://machadocolmenar.com/proyecto-de-escritura/>

Projecte lectoescriptura en lletra d'impremta Institut-Escola L'Agulla.

"Escriure sense lligams". Escola Guillem de Mont-rodon.

"Estudio comparativo sobre la influencia de los tipos de letra utilizados en el material de lectura en niños con dislexia", Mª Fernanda del Real, 2016.